עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הל' כא כב כג ופי"א מהלכות שגגות הלכה ב ג:
ו ב מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יא סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש"ע י"ד סי' קפה סעיף ד:
ז ג מיי' פי"א מהל' שגגות הל' א והל' ב:
ח ד ה מיי' שם הל' ג:

הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת, וכל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה: *נטמא בעזרה: ונעלמה ממנו טומאה וזכור את המקדש, נעלם הימנו מקדש וזכור הטומאה, נעלם ממנו זה וזה והשתחוה או ששהה בכדי השתחואה או בא לו בארוכה חייב, בקצרה פטור, זו היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה, ואיזו היא מצות עשה שבנדה שחייבין עליה? *היה משמש עם הטהורה ואמרה לו "נטמאתי" ופירש מיד, חייב מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו: *רבי אליעזר אומר "השרץ... ונעלם ממנו" על העלם שרץ חייב ואינו חייב על העלם מקדש *רבי עקיבא אומר "ונעלם ממנו והוא טמא" על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש *ר' ישמעאל אומר "ונעלם, ונעלם" שתי פעמים לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש: **גמ'** *אמר רב פפא לאביי "שתים שהן ארבע" שתים שהן שש הויין: ידיעות הטומאה תחלה וסוף, ידיעות הקודש תחלה וסוף, ידיעות מקדש תחלה וסוף, ולטעמיך תמני הויין דהא איכא טומאה דקודש וטומאה דמקדש תחלה וסוף, הא לא קשיא שם טומאה אחת היא מכל מקום שית הויין? אמר רב פפא לעולם תמני הויין: ארבעי קמייתא דלא מייתן ליה לידי קרבן לא קא חשיב ארבעה בתרייתא דמייתן ליה לידי קרבן קא חשיב ואיכא דאמרי אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה קא חשיב ארבעי בתרייתא דאיתנהו בכל התורה כולה לא קא חשיב בעי רב פפא נעלמו ממנו הלכות טומאה מהו- היכי דמי אילימא דלא ידע אי שרץ טמא אי צפרדע טמא, זיל קרי בי רב הוא! לעולם דידע בטומאת שרץ וכגון דנגע בבעדשה ולא ידע בעדשה אי מטמא אי לא מטמא מאי: כיון דידע דמטמא שרץ בעולם, ידיעה היא או דלמא כיון דבעדשה לא ידע אי מטמא אי לא מטמא, העלמה היא? תיקו בעי רבי ירמיה: בן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש מהו: אליבא דמאן אי אליבא דרבי עקיבא דבעי ידיעה בתחלה הא לא מחייב על העלם מקדש אי אליבא דרבי ישמעאל דמחייב על העלם מקדש הא לא בעי ידיעה בתחלה? לא צריכא *אליבא דרבי דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש ואמר *ידיעת בית רבו שמה ידיעה מאי: כיון דידע דאיכא מקדש בעולם, ידיעה היא או דלמא כיון דמקומו לא ידע ליה, העלמה היא? תיקו: אחד הנכנס לעזרה וכו': מנא הני מילי? אמר רב שימי בר חייא דאמר קרא °ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו שמות כה וכן

תורה אור

פנימית וחיצונה. מפרש בגמרא: **ונאכלת ונשרפת.** כמי מפרש בגמרא: **נטמא בעזרה.** וידע שנטמא: **השתחוה.** בהעלם זה: **או ששהה כדי השתחואה.** בגמרא מפרש שיעורא: **או שבא לו בארוכה.** שילא לו דרך ארוכה שיש קצרה הימנו לצאת: **חייב.** ואפי' לא שהה תחלה ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה: **בקצרה פטור.** היכא דלא השתחוה ולא שהה: **זו היא.** טומאה שאירעה לו בתוך עזרה: **זו היא מצות עשה שבמקדש.** דיש כאן מצות עשה וישלחו מן המחנה וגו' וכל טמא לנפש (במדבר ה): **שאין חייבין עליה.** בית דין פר בהוראה ולא כהן משיח כדמפרש בגמרא: **ואיזו היא מצות עשה שבנדה כו'.** איידי דתנא בהוריות (דף ח:) אין חייבין על עשה שבמקדש אבל חייבין על עשה שבנדה קתני הכא איזו היא מצות עשה שבמקדש ואיזו היא שבנדה: **היה משמש עם הטהורה.** היינו דומיא דעשה שבמקדש שאירעה לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה: **ואמרה לו נטמאתי.** עכשיו ופירש מיד בקושי האבר: **חייב.** אלא יעמוד בלא רישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי וזהו עשה ובגמרא יליף לה: **השרץ ונעלם.** או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו (ויקרא ה): **ר' עקיבא אומר כו'.** בגמרא מפרש מאי בינייהו: **גמ'** ה"ג אמר רב פפא לעולם תמני הויין וארבעי בתרייתא דמייתן ליה לידי קרבן קחשיב כו' ידיעות אחרונות מודיעות אותו שחטא ואית דגרסי ארבעי קמייתא דמייתן ליה לידי קרבן קא חשיב ואין נראה לי דא"כ מאי איכא דאמרי אם מפני שנוי הטעם אין דרך הש"ס לומר כן ולא ישאל אחריו מאי בינייהו: **ארבעי בתרייתא.** ידיעות שבסוף איתנהו בכל התורה שאין אדם מביא חטאת אא"כ נודע לו שחטא: **ארבעי קמייתא.** ידיעות שבתחלה: **ליתנהו בכל התורה.** שהאוכל חלב בשוגג אפילו לא נודע לו על אכילה זו מעולם שהיא חלב ולאחר אכילה נודע לו, חייב: **נעלמו ממנו הלכות טומאה.** כשנגע בשרץ וידע שנגע בשרץ אבל אינו יודע שהוא טמא: **אי שרץ מטמא.** כגון הצב והלטאה שדומין לצפרדע וסבור שאינו מטמא: **זיל קרי בי רב הוא.** תינוקות של בית רבן קורין החולד והעכבר והצב' הלכך אין זו העלמה ויש כאן ידיעה בתחלה וכשאכל את הקדש נעלמה ממנו נגיעה ראשונה יש כאן ידיעה בתחלה והעלם אחריה ולכשיודע לו בסוף יהא חייב: **ידיעה היא.** ידיעה בתחלה יש כאן: **העלמה היא.** ואין כאן ידיעה בתחלה: **בן בבל.** שיודע שיש מקדש בירושלים אבל אין יודע מקומו מהו איכא ידיעה בתחלה או דלמא הא דתנן נעלם ממנו מקדש במי שהכיר בו כבר קאמר: **הא לא בעי ידיעה בתחלה.** כדאמרינן בשילהי פירקין (דף יט:): **אליבא דרבי.** דאמר בשמעתא קמייתא בפרקין קמא (דף ז.) דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש: **ידיעה היא.** למיהוי ידיעה בתחלה: **או דלמא כיון דמקומו לא נודע לו.** מעולם אין כאן ידיעה בתחלה ולא דמי לידיעת בית רבו דטומאה דאילו התם למד שהשרץ מטמא וכשנגע בו ידע שנגע בשרץ אבל לא נזכר לו להכיר שהוא טמא בנגיעה זו התם קאמרינן כיון שלמד שהנוגע בשרץ טמא וזה ידע כשנגע, אין זה העלם, אבל זה לא ידע מקום מקדש מימיו אין כאן ידיעת בית רבו: **מה"מ.** דבעינן כל הני לתוספת עזרה: וכן

ארבעי קמייתא דלא מייתי ליה לידי קרבן כו'. זאת הגירסא עיקר וכן נראה לקונטרס אע"פ שפ"ה בריש מסכת שבת (דף ג. ושם) הנהו דאתו לידי חיוב חטאת קחשיב דהיינו העקירות לא קשיא מידי דהתם מיירי בזה עוקר וזה מניח ובהנחה אין המניח יכול לבא לידי חיוב חטאת אבל העוקר היה יכול לבא לידי חיוב חטאת אם היה גומר הוצאה אבל הכא בידיעה ראשונה לא נתחייב ובידיעה האחרונה נתחייב:

זיל קרי בי רב הוא. והוי כמו שיש כאן ידיעה שהיה לו לשאול כיון שדבר זה ידוע לתינוקות אבל שרץ דמטמא בכעדשה דבסמוך אין ידוע אלא לתלמידים וא"ת תיפוק ליה דידע בבית רבו כשלמד דלב מטמא וי"ל בשלא למד אלא ראה שהעולם נזהרים ולא ידע באיזה א"נ למד ולא הבין בין לב לצפרדע מעולם ועוד יש לפרש זיל קרי בי רב הוא כלומר הרי ע"כ למד בבית רבו שלב כתיב בפרשה ובתינוק שנשבה ליכא לאוקומה כיון שיודע דחד מינייהו מטמא:

ונעלם ממנו מקום מקדש מהו. לפי מה שפי' דחשיב ידיעה מה שהיה לו לשאול צריך לפרש דבזמן הזה מיירי שאין מצוי לישאל היכן מקומו ומ"מ נקט בן בבל לפי שבני א"י רגילין להכיר יותר ויש תימה אמאי לא חשיב בכך ונעלם מכלל דידע כמו ונעלמה מעיני כל חי (איוב כח) דגבי תורה:

או דלמא כיון דמקומו לא ידע ליה העלמה היא. פי' בקונטרס דלא דמי לידיעת בית רבו דהתם ידע שהשרץ מטמא וכשנגע (א) בשרץ לא נזכר לו שלמד שיהא טמא בנגיעה זו משמע דלא הויא ידיעת בית רבו ידיעה אא"כ ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ ולעיל בפ"ק (דף ה.) דפריך ומי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו ומשני משכחת לה בתינוק שנשבה בין הנכרים ה"מ לשנויי כגון שלא ידע בשעת נגיעה שנגע בשרץ: שאין

רבינו חננאל

ומקשי רב פפא והא שש ידיעות הן. ידיעת מקדש ונעלם ממנו שהוא מקדש ובא בתוכו ואח"כ נודע לו הרי שתי ידיעות. וכן ידע שזה בשר קדש ונעלם ממנו שהוא קדש ואכלו ואח"כ נודע לו שהיה קדש הרי שתי ידיעות. ושתים בטומאה ידע שזה שרץ או מת או נבלה וכיוצא בהן ונגע בהן ונעלם ממנו הטומאה ונכנס למקדש או אכל בשר (שרץ) [קדש] ואחרי כן נודעה לו הטומאה הרי שש ידיעות. אמאי תני שתים שהן ארבע. ואמרי ליה ולטעמיך תמני הוויין. שתים בטומאת קדש ושתים בטומאת מקדש. ופרקי' שם טומאה אחת היא. כלומר בין בקדש בין במקדש ידיעות שרץ ומת ונבלה וכיוצא בהן היא הטומאה הראשונה בזה ובזה אחת היא. לפיכך לא צריך. מכל מקום שית הויין אמאי תני ארבע. והדר ביה רב פפא ואמר לעולם תמני הויין וארבעי ידיעתא קמיית' דליתנהו בכל התורה קא חשיב. דלא אשכחנן ידיעה דכתיבא בתורה אלא אחרי החטא כדכתיב ונודעה החטאת אשר חטא עליה וגו' וכתיב נמי או הודע אליו חטאתו אשר חטא. והני ידיעות דבתר החטא כיון דמפרשי באורייתא לא אצטריך למיתנהי. כי אצטריך להני קמייתא דלא כתיבי אי נמי ידיעתא בתרייתא דמייתן ליה לידי קרבן. כדכתיב ונודעה החטאת והקריבו הקהל פר בן בקר. או הודע אליו חטאתו והביא (א) את קרבנו שעירת עזים קא חשיב. אבל ידיעתא קמייתא דלא מייתן ליה לידי קרבן דהא לא ידע ליה דחטא אמאי מייתי הלכך לא חשיב להו: בעי רב פפא ידע דשרץ ודאי מטמא [ולא ידע] דבכעדשה מן השרץ מטמא אי לא. ונגע בו ונעלם ממנו אי מטמא בכעדשה מטמא מאי. ונכנס למקדש או אכל קדש ואח"כ נודע לו דבכעדשה מטמא מאי. ונעלם קרינא ביה וחייב אי לא. ועלתה בתיקו: בעיא דר' ירמיה במי שנעלם ממנו המקדש אליבא דר' ישמעאל ור' עקיבא מפורשת חלוקתם בהעלם מקדש בסוף זה הפרק ואמר לא צריכא לרבי דבעי ידיעה בתחלה ומחייב על העלם מקדש כמו שפירשנו למעלה. ועלתה בתיקו. הא דר' ישמעאל ור' עקיבא ורבי מפורש בראש הפרק הראשון: כדתני' אחד נכנס לעזרה ואחד נכנס לתוספת העזרה שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ובנביא ובאורים ותומים ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ושיר וכו': מנהני מילי אמר רב שימי בר חייא דאמר קרא ככל אשר אני מראה אותך וגו' וכן

נושא/מבנה
①-③ דעות על מה חייב העלם טומאה/מקדש

נושא
מה קתני שנים שהם ארבע ולא שש או שמונה

מבנה
I - II ב' לשונות של ר' פפא בהסבר המנין ארבע

נושא/מבנה
בעי- שאלות בעניני מושג ההעלם וידיעה

1- לא ידע בעדשה אי מטמא אי לא
2 - בן בבל שנעלם ממנו מקום מקדש

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לקמן טו: ד"ה נטמא]

[לקמן יח.]

ויקרא ה:ב

נדה כח:

לעיל ג.

[כריתות יט.]

[נ"ל אמר ליה רב פפא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה או וכו' וכשנגע ידע שנגע בשרץ ולא נזכר:

◆

גליון הש"ס

גמ' שיציאתו הנאה לו כביאתו. עיין בחי' ספר כתובה לכתובות דף נא ע"ב ד"ה ופליגא דרבא:

[לעיל ד.]

[לעיל ה.]

א) מלת את מיותרת ואולי חסר כאן וצ"ל גם המקרא דכתיב גבי נשיא.